

## DEVLET DENETLEME KURULU'NUN KONUMU VE İŞLEVİ (II)

*Selçuk SOYBAY (\*)*

Önceki sayıda yayınlanan kısımda genel çizgileri ile belirtmeye çalıştığımız Kurul'un konumu ve işlevi üzerine açıklamalarımıza, oluşumu ve işleyişi noktalarından devam ediyoruz.

### I — Devlet Denetleme Kurulu'nun Oluşumu :

Kurul, doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı tarafından atanan dokuz üyeden oluşmaktadır. 2443 sayılı organik kanun, kurula seçilecek üyelerin taşımaları gerekli nitelikleri ayrıntılarıyla saymıştır; kanunun üçüncü maddesine göre üye olabilmek için yüksek öğrenim görmüş olmak, en az devlet hizmetinde yirmi yıl çalışmış olmak başta gelen özellik ve niteliklerdir. Bu şartlara sahip kişiler arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilen dokuz kişiden oluşan kurul üyelerinin üçte biri iki yılda bir yenilenir<sup>1</sup>. Kurula seçilen üyeler arasından Cumhurbaşkanı tarafından iki yıl süreyle görev yapmak üzere bir başkan seçilir. Görev süresi

---

(\*) Selçuk SOYBAY, İdare Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisidir.

1) 2443 sayılı kanun geçici madde 1'e göre; Cumhurbaşkanı tarafından ilk defa atanan 9 üyeden ad çekme ile belirlenen 3 üyenin görev süresi 4 ncü yılda ve geri kalan 3 üyenin görev süresi ise 6 ncı yılda sona erer. Daha sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin 75 sayılı kararı konuya ilişkin yeni bir düzenleme getirmiştir. Bu karara göre; Devlet Denetleme Kurulu üyeliklerine yapılan atamaların değişik tarihlerde gerçekleşmesi nedeniyle denetimin uyumlu, verimli ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak ve bundan sonra kurul bünyesinde yapılacak üçtebir oranındaki üye yenilemelerini de belli bir tarihte birleştirmek üzere, kararın yürürlüğe girdiği tarihte Devlet Denetleme Kurulu üyeleri ve başkanı 30 temmuz 1984 tarihine kadar yeni bir atama ve ad çekme yolu ile yenilmeğe gerek kalmadan görevlerine devam etmeleri; 30 temmuz 1984 tarihinde yapılacak ad çekme ile belirlenecek üç üyenin görev süresi 30 temmuz 1986 tarihinde yapılacak ad çekme ile, kalan iki üye ise, 30 temmuz 1988'e kadar göreve devam etmeleri öngörülmüştür. (RG. 29. mart. 1983 - 18002, s. 1).

biten başkan ve üyeler yeniden seçilebilir, yetmiş yaşını bitirinceye kadar görev yapabilirler. Yine kanunun öngörüsüne göre, Kurul gerekli gördüğü hallerde sözleşmeli olarak uzman personel çalıştırabilir, kamu kurumlarından personel yardımı isteme yoluna gidebilir.

Devlet Denetleme Kurulu yapacağı araştırma, inceleme ve denetlemeler sırasında gerek göreceği müfettiş, araştırmacı ve diğer uzman personeli, kurul başkanı aracılığı ile Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine bildirir. Genel Sekreterliğin istemi üzerine kamu kurumları, kurulun ihtiyacı için gerekli personeli kurul başkanlığı emrine geçici olarak göndermek ve faaliyetlerine gerekli yardımı sağlamakla yükümlüdür.

Sözleşmeli personelin nitelikleri ve çalışma koşulları standart sözleşmelerde gösterilir. Standart sözleşmelere ilişkin esaslar, kurulun önerisi üzerine genel sekreterlikçe belirlenir.

Kurul emrinde geçici olarak görevlendirilen müfettiş, araştırmacı ve diğer uzman personelin kendi kurumlarındaki aylık, yan ödeme ve diğer sosyal hakları kurumlarınca ödenmeye devam edilir.

Devlet Denetleme Kurulu üyelerinin ücretleri, Devlet Memurları Kanununa göre en yüksek devlet memuruna yapılan ek gösterge dahil aylık ve diğer ödemeler toplamını geçmemek şartıyla Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince tespit edilir. Kurul üyelerinin kamu görevlisi olmaları halinde bunlar, kurumlarından bu süreler için maaşsız izinli sayılırlar.

### **Üyeler, Başkan ve Geçici Personelin Görevleri :**

Kurulu oluşturan başkan ve üyeler ile kurulun faaliyetlerinde gerek görüldüğü takdirde görev alan sözleşmeli uzman personel ve geçici olarak görevlendirilecek müfettiş, araştırmacıların görevleri araştırma, inceleme ve denetlemelerdeki işlevleri ayrıca belirlenmiştir. Bu belirlemelere göre:

#### **Kurul başkanının görevleri :**

— Kurula başkanlık etmek ve kurulun diğer makam ve kurumlarla olan ilişkilerinde Devlet Denetleme Kurulu'nu temsil etmek,

— Kurulun toplantı gündemini hazırlamak ve hazırlanan gündemi, kurul üyelerine yazılı olarak bildirmek,

— Devlet Denetleme Kurulu Sekreterliği personeli ile görevlendirilecek sözleşmeli uzman personelin atanmasını Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine önermek,

— Kurul sekreterliğinin görevlerini ve çalışma düzenini gösterir yönerge hazırlamak, uygulamasını gözetmek ve denetlemek,

— Kurulun yaptığı inceleme, araştırma ve denetlemelerden sonra hazırladığı raporu Cumhurbaşkanının onayına sunmak,

— Kurulun bir yıllık çalışmalarını gösteren ve içeren «Devlet Denetleme Kurulu Yıllık Raporu»nu bunun yanısıra diğer çalışma sonuçlarından kurulca yayınlanması uygun görülenlerini yayınlamak<sup>2</sup>.

### **Kurul üyelerinin görevleri :**

— Kurulun görüşme ve toplantılarına katılmak,

— Kurul tarafından kendisine verilen görevleri yerine getirmek,

— Görevlendirildiği inceleme, araştırma ve denetlemelerde beraberinde bulunan ya da hizmetlerinden yararlandığı sözleşmeli uzman personel ile geçici olarak görevlendirilecek müfettiş, araştırmacı ve uzmanların yapacağı işleri belirlemek, bunlar arasında koordinasyon sağlamak ve faaliyetlerini kontrol etmek,

— Kurul çalışmalarının uyumlu ve verimli ve düzenli yürümesini sağlamak konusunda kurul başkanına yardımcı olmak.

### **Sözleşmeli uzman personel ile geçici olarak görevlendirilecek müfettiş, araştırmacı ve uzmanların görevleri :**

— Kendilerine verilecek inceleme, araştırma, denetleme konusunda gerekli bilgi ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve önerilerini içeren bir rapor hazırlamak,

— İstendiğinde, inceledikleri konulara ilişkin raporların kurulda yapılacak görüşmelerinde görüşlerini bildirmek,

— İstendiğinde uzmanlık alanlarına giren inceleme, araştırma ve denetlemelerin raportörlüğünü yapmaktır.

Kurul başkan ve üyeleri, kurulun faaliyet ve çalışmalarından dolayı Cumhurbaşkanına karşı sorumludurlar.

### **II — Çalışma Düzeni :**

Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının onayladığı 5. kasım. 1981 tarihli yönetmelikte belirlenen esaslar dahilinde kendisine verilen görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

### **Kurulun Harekete Geçmesi :**

İdarenin genel anlamda denetimi sözkonusu olduğunda denetim sistemini harekete geçiren üç adayın var olduğu öne sürülmüştür<sup>3</sup>. İda-

2) Kurul başkanının görevleri arasında sayılan bu faaliyet, Devlet Denetleme Kurulu'nun çalışmaya başladığı tarihten bugüne kadar yerine getirilmiş değildir.

3) CHAPMAN, B., The Profession of Government, London, 1959, s. 182.

renin kendisi, parlamenterler ve vatandaşlar veya bunlar adına hareket eden vekilleri.

İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli çalışmasının ve geliştirilmesinin sağlanması ile görevli olan Devlet Denetleme Kurulunu, b usayılanlardan hiçbiri bu görevlerini yerine getirmesi için harekete geçiremez.

Ayrıca kurulun kendiliğinden harekete geçme yetkisi de yoktur.

Kurulun, görevlerini yerine getirebilmesi, işleyebilmesi için öncelikle ve mutlaka, işlevsel ve örgütsel bakımdan bağlı olduğu Cumhurbaşkanı'nın isteği, talimatının<sup>4</sup> olması gerekmektedir. Cumhurbaşkanı'nın harekete geçirici istemi olmaksızın, kurulun kendiliğinden araştırma, inceleme ve denetleme işlevlerini yerine getirebilmesi mümkün değildir.

Cumhurbaşkanı, kendisine yapılan bir başvuru üzerine veya kendisinin gözlemleri sonucu araştırma, inceleme ya da denetlemeyi gerektirecek bir olguyu tespit ettiğinde, bu olgu Devlet Denetleme Kurulu'nun görev alanı içindeki bir teşkilâtla ilgili olduğu takdirde, olguyu ve sözkonusu kurumu, makamı ve bir yazıyla Kurula bildirecek ve araştırma, inceleme ve denetleme işlemlerinden hangisinin uygulanması gerektiğini de bildirecektir.

Cumhurbaşkanı'nın bu bildirimini, kurulun o olay üzerine gidebilmesi için zorunlu bir ön şart ve, raporun hazırlanma aşamasına kadar süreceği faaliyeti başlatan, tahrik eden bir uyarı olmaktadır.

### **Kurul Toplantıları :**

Kurul; Kurul başkanının çağrısı üzerine veya Kurulun alacağı karar ile belirlenen gün ve saatlerde üye sayısının çoğunluğu ile toplanır.

Kararlar toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu yönünde karar alınmış sayılır.

Kurul toplantılarında çekimser oy kullanılamaz.

Kuruldaki görüşmeler gizli yapılır. Görüşme esnasında Kurul başkanı, üyeler ve kurulca görüşlerini bildirmeleri yahut belli dosyaların raportörlüğünü yapmaları istenen sözleşmeli uzman personel ile geçici olarak görevlendirilen müfettiş, araştırmacı ve uzmanlar dışında kimse bulunamaz.

---

4) Kanunun gerekçesi bu istemi «emir» olarak nitelendiriyor. DEVLET DENETLEME KURULU Kurulması HAKKINDA KANUN VE GEREKÇESİ -, 1981, s. 14.

## Araştırma, İnceleme ve Denetleme :

Cumhurbaşkanının istemi üzerine harekete geçen Başkan ve kurul üyeleri, Kurulu toplantıya çağırarak, konunun niteliğine göre inceleme ve denetleme çalışmalarından hangisine başvurulacaksa onu karara bağlarlar.

Kurulun bu çalışmalardan hangisine başvuracağı Cumhurbaşkanı tarafından, istem ile birlikte kurula iletilir.

Faaliyetin türü bakımından inceleme; belirli bir konunun ya da sorunun saptanması ve durumun belirlenmesi anlamı taşır.

Cumhurbaşkanının aydınlanma gereği duyduğu, hakkında bilgi sahibi bulunmadığı bir faaliyeti ya da işlemi, Devlet Denetleme Kurulu inceleme faaliyeti içersinde aydınlatmaya çalışacak, inceleme konusu şeyin saptanması, durumun belirlenmesini sağlamaya çalışacaktır.

Devlet Denetleme Kurulu'nun diğer bir çalışma biçimi araştırma faaliyetidir. Araştırma; Kanunun kapsamına giren kurum ve kuruluşlarda teşkilât, personel, bütçeleme, yatırım programları, malzeme, bina, araç, gereç ve mevzuat ve usullerin; yerindelik, kârlılık, verimlilik, etkinlik ve yönetim ilkeleri açısından incelenmesi, değerlendirilmesi, çözüm yollarının aranması ve önerilmesini ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi Devlet Denetleme Kurulu, burada bir sorunun ya da durumun varlığının saptanması, belirlenmesi ile yetinmemekte, belirlenen birtakım ölçütlere uygun olup olmadığını saptamakta, daha sonra değerlendirmelere gitmekte ve sonuçta çözüm yolları önermektedir. Anlaşılacağı gibi, bir araştırma çalışması için, inceleme bir önkoşuldur. İnceleme ile ortaya çıkan bir durum karşısında, birtakım önerilerde bulunma ve değerlendirmelere gitme ile araştırma çalışması tamamlanmaktadır.

Kurulun üçüncü tür çalışma biçimi, «denetim» faaliyetleridir. Denetim faaliyeti; Kanunların yükümlülükler yüklediği kamu görevlilerinin ve kuruluşların, bu görevleri mevzuata uygun biçimde yerine getirip getirmediğilerinin ve hizmetlerin amaç, plân, bütçe, personel, örgütlenme, kadro, araç, gereç ve metodlar yönünden etkinlikle yürütülüp yürütülmediğinin ve idarî, hukukî veya malî bir sorumluluğun bulunup bulunmadığının tespiti, saptanmasını ifade eder.

Görüldüğü üzere, Devlet Denetleme Kurulu tarafından yürütülen denetlemelerde, denetim alanı içindeki kurum, makam ya da görevlilerin eylem ve işlemlerinin mevzuata ve hukuka uygun olup olmadığı kontrol edilmekle kalmamakta ayrıca eylem ve işlemlerin, hizmetlerin kabul edilen ve uygulanmakta olan İdarî Politikalara uygunluğu denetlenmektedir.

İnceleme, araştırma ve denetlemeler sırasında suç sayılan eylem ve işlemlerle karşılaştırılması halinde durum bir tutanakla saptanır. Bu durumda saptanan, tespit edilen durum ya teftiş kurullarına, ya da savcılığa intikal ettirilecektir<sup>5</sup>.

### **Beyanat Verme Yasası, Belge ve Bilgi Saklama Yükümlülüğü :**

2443 sayılı kanunda yer almayan, fakat bu kanuna dayanılarak Cumhurbaşkanının onayından geçirilerek çıkarılan yönetmelikte bulunan hükme göre;

«Kurul Başkan ve üyeleri, sözleşmeli uzman personel ile geçici olarak görevlendirilecek müfettiş, araştırmacı ve uzmanlar yaptıkları veya yapacakları inceleme, araştırma ve denetlemeler hakkında hiç kimseye sözlü veya yazılı beyanat veremez ve Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ile Kurul ve Kurul veya Komisyon Başkanı dışında hiç kimseye açıklamalarda bulunamazlar» (Md. 5)

«Kurul Başkan ve Üyeleri, sözleşmeli uzman personel ile geçici olarak görevlendirilecek müfettiş, araştırmacı ve uzmanlar, yaptıkları inceleme, araştırma ve denetlemeler nedeniyle aldıkları belge, suret, fotokopi ve dosyanın ekini oluşturacak diğer şeyler ile yazılı bilgileri saklamak ve başkalarının eline geçmemesini sağlayacak önlemleri almak yükümlülüğündedirler.» (Md. 6)

Anılan bu hükümlerin, «İdare'nin Açıklığı» ile ne derece bağdaştığı, üzerinde durulması gerekli bir sorun oluşturmaktadır.

İdare gücünü kullanan kamu makamlarının üstün otoritesini Hukukla bağlamak ve bu sınırlamaya a posteriori işleyen yargısal denetimle etkinlik kazandırmak, her zaman başarılı ve özellikle önleyici olmamakta, bazı hallerde, kamu görevlilerini hukuka aykırı tutum ve davranışlara özendirici rol bile oynamaktadır<sup>6</sup>.

Tek yanlı işlemlerle kendisini gösteren İdare gücünün kullanımının Hukukla bağlılığını gerçekleştirmek için, «İdarî İşlem» aşamasında bir takım mekanizmaların geliştirilmesinde yarar, hatta zorunluk vardır. Hukukla bağlı Devlet ilkesinin idarî karar alma sürecini etkilemesi sonucu beliren, «Yönetimde Açıklık»ta temel ilke, tek yanlı karar alma

---

5) Ombudsman tipi denetimde, ombudsman makamındaki görevli, başvurular üzerine veya yıllık teftişleri sırasında kendiliğinden suç teşkil eden veya diğer sorumluluk hallerini gerektiren bir durumun varlığını saptadığı takdirde, durumun gerektirdiği yargı yerinde kamu savcısı gibi, dava açma yetkisini haizdir. CHAPMAN, B. op. cit., 245-259.

6) GÜRAN, S., Yönetimde Açıklık, İ.H.İ.D. (Sarınca'ya Armağan), Yıl: 3, S. 1-3, 1982, s. 102.

sürecinde kapalılığın aralanması ve çeşitli ölçülerde açıklığa gidilerek, «idarî işlemlerin yapılması olayının» saydamlığa kavuşturulmasıdır. Bu surette, tek yanlı işlem gücü, mukabil bir ağırlık dengelenirken; kamu makamları hem daha sağlıklı karar alma ortamına ve olanağına sahip olacak hem de işlemin yapılış sürecini görebilen, izleyebilen bireyin, İdare'ye güveni artacak; kapalı karar yöntemlerinin yol açtığı birtakım hastalıklarla soru işaretleri, kuşkulular, söylentiler olumsuzluklar azalacak veya önemli ölçüde kalkacaktır<sup>7</sup>.

Devlet Denetleme Kurulu karar alma süreci sonunda dahi hazırladığı raporları kamuoyuna ve ilgililere açıklamamakta<sup>8</sup>, yönetmeliğin anılan hükümlerini gerekçe göstererek faaliyetleri hakkında bilgi vermemekten kaçınmaktadır<sup>9</sup>.

## DEVLET DENETLEME KURULU RAPORLARI

### I — RAPORLARIN HAZIRLANIŞI :

Cumhurbaşkanının istemi üzerine harekete geçen ve görev alanı içindeki teşkilât ve kamu görevlileri hakkında «konunun niteliğine göre», inceleme, araştırma ve denetleme yapan Devlet Denetleme Kurulu, Kurul veya komisyonlar halinde çalışarak —bu arada gerektirdiği takdirde— uzman ve geçici personel kullanarak, konu hakkındaki çalışmalarını içeren bir rapor hazırlar.

Rapor; araştırma, inceleme ve denetleme yapılan konu hakkında, çalışmayı yürüten sorumlu üye veya komisyon tarafından Kurula getirilir.

Uzman yada kurul üyeleri tarafından yürütülen çalışmalarda ,ilgili teşkilâtlar, hazırlanan rapora ışık tutacak her türlü belge ve bilgi sağlamak zorunda ve çalışmalarını yürüten görevlilere her türlü yardımcı yapmakla yükümlüdürler.

Raporda açıklanan konular, bilgi ve belgelere dayanmak zorundadır. Çalışmalar büyük ölçüde evrak üzerinde yapılmakta ise de konuyu

7) Ibid.

8) Bu satırların yazarı, Devlet Denetleme Kurulu üyeleri ile yaptığı iki ayrı görüşme sonucunda, hazırlanmış raporlar hakkında bilgi almamış, bu bilginin malzemesini oluşturacak nitelikteki belgeleri elde edememiştir. Son olarak 21. Mayıs. 1984 tarihli, çalışmamıza ışık tutacak nitelikteki bilgi ve belge istemlerini içeren mektubumuz cevapsız bırakılmıştır.

9) Ombudsman tipi denetim organlarının en etkili ve büyük silâhı, yaptıkları inceleme ve denetlemeler sonucunda hazırladıkları raporları, ilgililere ve özellikle kamuoyuna açıklamalarıdır. Kamuoyuna açıklanan bu raporlar denetim alanında yer alan kurumlar ve kamu görevlileri için korkutucu, uyarıcı ve yönlendirici bir unsur oluşturmaktadır. Bkz. GELLHORN, W, Ombudsman and others: Citizens Protectors in Nine Countries, New-York, 1966, 38.

aydınlatma açısından ilgililerin bilgilerine de başvurulabilir. Raporda yer alan düşüncelerin, bilgilerin dayanağı durumundaki belgeler bir dizi pusulasına bağlanarak, hazırlanan rapora eklenir.

Belirtilen bu usul ve esaslar çerçevesinde hazırlanan rapor çalışmayı yürüten komisyon veya sorumlu üye tarafından, Devlet Denetleme Kurulu Başkanına iletilir.

Başkan kendisine iletilen raporu yeteri kadar çoğalttırarak, kurul üyeleri ve diğer ilgililere toplantı tarihi ile birlikte, önceden incelemeleri için yeteri kadar süre verilmek suretiyle bildirilir.

Rapor üzerinde gerekli incelemeleri yapmış olan diğer üyeler, toplantıdaki görüşmeler sırasında rapora gerekli katkılarda bulunurlar ve rapor son şekliyle Kurulda oylanarak karara bağlanır. Gerekçeli olarak yazılan kurul kararları Başkan ve kurul üyeleri tarafından da imzalanır, varsa karşı oy yazıları da karara eklenerek, Cumhurbaşkanına sunulur.

## II — RAPORLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ :

Cumhurbaşkanının istemi üzerine araştırma, inceleme ve denetleme çalışmalarını yerine getiren kurulun, yukarıda belirtilen usul ve esasları izleyerek hazırladığı ve karara bağladığı raporlar Cumhurbaşkanlığına onay için sunulur.

Kurul, Cumhurbaşkanlığı ile olan ilişkileri, teşkilâtı içinde yer aldığı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile yürütür. Bu nedenle hazırlanan raporlar, Genel Sekreterlik aracılığı ile Cumhurbaşkanının onayına sunulduğu gibi, Cumhurbaşkanı tarafından incelenen ve onaylanan raporlar da, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği aracılığı ile kurumlara ve Başbakanlığa iletilir. Ayrıca raporlar hakkında yapılan işlemler, Genel Sekreterlik tarafından takip edilir.

Tamamiyle, görüş bildirme niteliğinde olan Devlet Denetleme Kurulu kararları, kendiliğinden sonuç doğurucu nitelikte değildir.

Kurulun yaptığı çalışmanın türü, görüş bildirme niteliğindeki raporun içeriğini etkileyecektir. Yapılan bir inceleme sonucunda hazırlanan rapor, belirli bir konunun aydınlanması, sorunun saptanması, durumun belirlenmesini ifade edeceğinden, bu tür bir çalışma sonucunda hazırlanan rapor, ya sonraki çalışmaları zorunlu kılacak, ya da herhangi bir sorun saptanamadığından o konu aydınlanmış kabul edilecek, konu kapatılacak. İnceleme sonucunda, rapora dayanılarak herhangi bir işlem yapılması gerekmeyecektir. Çünkü rapor birtakım olguların, statülerin varlığını veya yokluğunu ortaya koymaktan öte bir anlam taşımamaktadır.



Bir araştırma faaliyeti sonucunda ise; durum öncekinden farklıdır. Çünkü, araştırma sırasında Devlet Denetleme Kurulu, kârlılık, verimlilik, etkinlik gibi aslında siyasi organlar tarafından belirlenen ölçütlere göre, görev alanı içindeki teşkilât ve makamları değerlendirmekte, çözüm yolları aranmakta ve öneriler ileri sürmektedir. Araştırma raporları, sorunun varlığı, durumun saptanması ile yetinmemekte, incelemelere dayalı birtakım değerlendirmeleri, sorunlara çözüm önerilerini de beraberinde taşımaktadır. Böylelikle bu tür raporlar ilgilileri, rapor da önerilen çözüm tarzları doğrultusunda kararlar almaya, araştırma raporundaki değerlendirmeler karşısında kayıtsız kalmamaya yönelmektedir.

Yapılacak denetim faaliyeti sonunda, yapılacak değerlendirmeler ve sonuçta, denetim alanı içindeki kamu görevlileri ve kuruluşların idarî, hukukî ve malî bir sorumluluğunun bulunup bulunmadığının tespiti önceki faaliyetlerden, önemli bir farklılığı da beraberinde getirmektedir. Devlet Denetleme Kurulu burada kamu kuruluşu ve kamu görevlisinin eylem ve işlemlerinin hukuka, mevzuata uygunluğunu denetlemekle kalmamakta aynı zamanda, hizmetlerin, amaç, plân, bütçe, personel, örgütlenme, kadro, araç, gereç ve metotlar yönünden etkinlikle yürütülüp yürütülmediğinin de denetimi ile ilgilenmekte, İdarî olsun ya da olmasın görev alanı içindeki teşkilât ya da görevlilerden kaynaklanan eylem ve işlemlerin «yerindeliğini» kontrol etmekte ve herhangi bir aykırılık tespit ettiğinde bunu hazırladığı raporda belirtmektedir. Bu içerikteki raporlar sadece durumun tespiti ile kalmamakta bir «sorumluluğun varlığını» ortaya koymaktadır.

Bu üç türlü çalışma biçimi ve sonuçlarında hazırlanan üç farklı içerik ve biçimdeki raporun doğrudan herhangi bir hukuki sonuç doğurabilmesi mümkün değildir.

Fakat raporlar Cumhurbaşkanının onayından geçtikten; raporlara böylelikle Cumhurbaşkanının iradesi eklendikten sonra, rapor, hükümeti ve ilgili kurum ya da görevlileri —bir bakıma— bağlamaktadır, denilebilir. Anayasa ile düzenlenmiş, üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından atanan, tarafsız ve kendi alanlarında uzmanlaşmış kişilerden oluşan, Devletin, iç denetimindeki en yüksek organ görünümündeki bu kurulun, Cumhurbaşkanının onayından da geçirilerek gönderilen kararları, ilgilileri tarafından çok güçlü gerekçelerle çürütülmedikçe uyulması gerekli, fakat zorunlu olmayan türden kararlardır.

Cumhurbaşkanının iradesi rapora eklendikten sonra, raporların yerine getirilmemesinden önce öncelikle Başbakan sorumlu olacağından, bu aşamada sorun Devlet Denetleme Kurulu Raporlarının bağlayıcılığı

olmayıp Cumhurbaşkanının tasarruflarının, hükümet ve idare yönünden değerlendirilmesi, nitelendirilmesine dönüşecektir.

## SONUÇ

İdarenin Hukuka uygun, düzenli ve verimli çalışmasının, geliştirilmesinin sağlanması amacıyla kurulan Devlet Denetleme Kurulu, İdari ve işlevsel bakımdan Cumhurbaşkanına bağlı bir Devlet Örgütüdür.

Bağımsız ve tüzel kişiliği olan bir teşkilât olmadığı gibi, idarî karar alma yetkisini haiz değildir.

İdarenin yargısal olmayan biçimlerde denetiminde görevli, özel denetim yerlerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Raporlarını sadece Cumhurbaşkanına iletmesi, tüm üyelerinin Cumhurbaşkanı tarafından atanması ve idarî bakımdan onun genel sekreterliğine bağlı oluşu, Cumhurbaşkanı dışında hiçbir devlet organının ve kişinin müracaat yetkisinin olmayışı yönlerinden, diğer ülkelerdeki Ombudsman benzeri ve Ombudsman tipi kurumlardan önemli ölçüde ayrılır.

Hazırladığı raporların görüş bildirme, saptama, değerlendirme nitelikleri dışında hiçbir bağlayıcı, kendiliğinden sonuç doğurucu yönü yoktur.

1982 Anayasası ile yeni bir konum kazanan, işlevler yüklenen Cumhurbaşkanının, Anayasa ile öngörülen yetkilerini kullanma ve görevlerini yerine getirme konusundaki en önemli aracı, Devlet Denetleme Kurulu'dur. Cumhurbaşkanı bu kurul sayesinde İdare cihazını kontrol altında tutabilmekte, belirlediği ölçütler doğrultusunda yönlendirebilmektedir.

Ağustos, 1984